

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Luxemburg 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

I Luxemburg är situationen för de mänskliga rättigheterna god. Landet har ratificerat ett stort antal instrument om de mänskliga rättigheterna, både på europeisk och global nivå och god dialog och samverkan föreligger mellan Luxemburg och de FN-kommittéer som övervakar tillämpningen av konventionerna.

En allmän ombudsman, liksom en ombudskommitté för barns rättigheter, finns etablerade i landet och ett konsultativt råd för mänskliga rättigheter lämnar en årlig rapport till regeringen.

Trots att kvinnor och män är lika inför lagen, även inom arbetsrätten där det finns en lag om lika lön, förekommer diskriminering och löneskillnader. Regeringen arbetar aktivt med informationskampanjer och olika initiativ för att uppnå bättre jämställdhet i arbetslivet.

Luxemburg förekommer som destinationsland för människohandel. Tvångsarbete genom prostitution förekommer, liksom för hushållsarbete, tiggeri och i byggbranschen. En särskild kommitté för samordning av åtgärder mot människohandel har bildats. Europarådet har uppmanat Luxemburg att även ta fram en handlingsplan mot all form av människohandel.

Samkönade par har möjlighet att ingå äktenskap och att adoptera barn i Luxemburg och i januari 2015 genomfördes den första samkönade bröllopsceremonin i Luxemburg.

Det ökade antalet asylsökanden under 2015 har inneburit praktiska svårigheter att finna lämpliga boenden. Vidare är asylprövningsprocessen långsam enligt människorättsorganisationer. Problem med överbeläggning på Luxemburgs hittills enda fängelse leder till att vuxna och barn som väntar på utvisning ibland placeras tillsammans.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Domarkårens självständighet garanteras genom konstitutionen. Organisationen *Freedom House* anser också att rättsväsendet kan kategoriseras som oberoende. Domarna utses dock fortfarande formellt av Storhertigen.

Det finns en lagstadgad rätt till en rättvis rättegång vilket generellt följs. Ingen skillnad råder mellan mäns och kvinnors tillgång till rättsväsendet.

Kabinettsmedlemmar måste, enligt en verkställande order, publicera företagstillgångar i form av aktier och dylikt på regeringens hemsida innan de tillträder sina poster. Det finns dock inga straffrättsliga eller administrativa påföljder om dessa uppgifter inte publiceras och inte heller en myndighet med mandat att övervaka publicering.

Allmänheten har inte en lagstadgad rätt att begära ut information och uppgifter från myndigheterna men regeringen har ändå beviljat sådan tillgång och publicerat stora mängder statliga uppgifter på officiella webbplatser.

Luxemburg har en allmän ombudsman (*le Médiateur du Grand-Duché de Luxembourg*) som enskilda kan vända sig till om de anser att en myndighet fattat ett felaktigt beslut och om möjligheterna till rättslig prövning har uttömts. Luxemburg har också ett konsultativt råd för de mänskliga rättigheterna, *Commission Consultative des Droits de l'Homme* (CCDH), som har till uppgift att lämna yttranden till regeringen i alla frågor som rör de mänskliga rättigheterna.

Korruption är straffbelagt, vilket generellt sett tillämpas effektivt. År 2015 rapporterades det om ett fåtal fall av korruption och samtliga ledde till åtal. *Transparency International* placerar Luxemburg på plats 10 av 168 i sitt index över upplevd korruption.

De senaste två åren har Luxemburg blivit fälld en gång i Europadomstolen för mänskliga rättigheter och det gällde, liksom vid tidigare tillfällen när Luxemburgs fällts, långsam rättsprocess i nationell domstol.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Statschef är Storhertigen som enligt författningen har den verkställande makten. I praktiken utövas denna dock av en inför parlamentet ansvarig regering. Statsrådet (*Conseil d'Etat*) har en betydande roll i lagstiftningsarbetet. Dess 21 medlemmar utnämns av statschefen på förslag från parlamentet. Förnyelsen sker successivt och efter partilinjer. Parlamentet (*Chambre des Députés*) består av 60 ledamöter från sex olika partier.

Parlamentsval hålls vart femte år och senaste valet 2013 ansågs vara fritt och rättvist. Nya politiska partier har möjlighet att etablera sig. Traditionellt sett har dock tre politiska partier varit starka, varav ett, är det kristdemokratiska partiet CSV som har varit nära allierat till den katolska kyrkan, och i stort sett dominerat luxemburgsk politik fram till parlamentsvalet 2013. Den nuvarande premiärministern är Xavier Bettel från Demokratiska partiet DP.

I Luxemburg råder skyldighet att rösta. Valdeltagandet låg i det senaste valet 2013 på 91 procent bland de röstberättigade. Det totala antalet röstberättigade motsvarade då cirka 57 procent av den totala befolkningen.

Ingen skillnad föreligger mellan män och kvinnor i fråga om rösträtt och valbarhet till politiska mandat. Dock hade kvinnor endast 28 procent av platserna i parlamentet år 2015. Ett kvotsystem håller på att introduceras inför nästa val till såväl det nationella parlamentet som till Europaparlamentet. Systemet innebär att partierna måste nominera minst 40 procent av båda könen till sina listor.

Det civila samhällets utrymme

I Luxemburg finns ett antal nationella och internationella oberoende civilsamhällesorganisationer som kan verka fritt. Föreningsfriheten garanteras i konstitutionen och det civila samhället involveras i viktiga policyfrågor rörande till exempel regeringsförslag och finansiering. Civilsamhällesorganisationer erbjuds även att konsultera staten minst en gång per år.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tortyr och all kränkande behandling är förbjuden i lag och det finns inga rapporter som indikerar att staten använder sig av tortyr eller annan kränkande behandling.

Luxemburg har ett fängelse, *Schloss Prison*, och nu pågår en process att bygga ytterligare ett. Generellt sett möter fängelser och häkten internationella standarder. Såväl fängelset som ungdomsanstalten *the State Socio-Educational Center for Juveniles* i Dreiborn arbetar dock på gränsen av sin kapacitet och riskerar överbeläggning. Ett problem som civilsamhällsorganisationer har påpekat är att vuxna och barn som väntar på utvisning ibland hålls tillsammans på grund av överbeläggning. Situationen har dock förbättrats något då man inrättat särskilda kvarhållningscenter för asylsökanden som inte beviljats uppehållstillstånd och väntar på utvisning.

Det förekommer att landet är destination för män, kvinnor och barn som utsätts för sexhandel och tvångsarbete. Det har publicerats rapporter om att offer för sexhandel från Europa, Afrika, Asien och Sydamerika utnyttjas i kabaréer, privata lägenheter och på gatan. Grupper som är särskilt utsatta är invandrare arbetstagare som livnär sig på hushållsarbete, catering, konstruktion och tiggeri, samt ensamkommande utländska barn och prostituerade.

En särskild kommitté som ska övervaka att åtgärder mot människohandel vidtas håller på att bildas och polisen driver ett aktivt arbete för att bekämpa människohandel. Årligen lagförs ett tiotal fall av människohandel. För Luxemburgs ordförandeskap i Beneluxsamarbetet 2016 var en prioriterad fråga att hjälpa offer för människohandel. Europarådet har uppmanat Luxemburg att ta fram en handlingsplan mot all form av människohandel och att involvera den civila sektorn i arbetet. Vidare menar Europarådet att alla aktörer i Luxemburg måste tränas att bli mer uppmärksamma på misstänkta fall av människohandel.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt lag och tillämpas inte.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det finns inga rapporter om att godtyckliga frihetsberövanden eller påtvingade försvinnanden ska ha förekommit under 2015.

Häktningsbeslut utfärdat av en behörig tjänsteman krävs för gripande i de flesta fall. Polisen måste informera den gripne om åtalpunkterna inom 24 timmar samt ställa den misstänkte inför domstol för att få kvarhållandets lagenlighet bekräftad. Det finns ett välfungerande borgenssystem som tillämpas. Den gripne har en lagstadgad rätt att omedelbart få tillgång till försvarare som betalas av staten om han eller hon inte själv har råd att betala för en sådan. Myndigheterna tillåter fångar att träffa sina familjemedlemmar. Inga misstänkta hölls isolerade eller i husarrest under 2015.

I Luxemburg finns ett förvarcenter för asylsökande och migranter som ska utvisas. Förvarcentrumet har en kapacitet för 44 personer.

Rättssäkerhet

Rättegångarna är offentliga med undantag av vissa mål, inklusive de som rör sexuella övergrepp samt övergrepp mot barn. Landet använder sig inte av juryprövningar. Domar och beslut kan överklagas till högre instans.

När åtal väcks har en åtalad person rätt att bli informerad om åtalpunkterna omedelbart och i detalj, tolkning finns att få, och en åtalad person betraktas som oskyldig till motsatsen bevisats. Den åtalade har rätt till en rättvis och offentlig rättegång utan onödig försening och har även rätt att närvara och att rådgöra med en självvald advokat.

Prövning av barn under 18 år måste generellt sett ske i ungdomsdomstolar som vidtar åtgärder i syfte att skydda, vårda, utbilda och terapeutiskt behandla de unga. Barn kan dock prövas i vanlig domstol och erhålla straff som vuxna från och med 16 års ålder. Därutöver är ungdomsdomstolens befogenheter i vissa fall av straffrättslig eller kriminalvårdande natur, och domstolen kan döma ut frihetsberövande samt isolering i upp till 10 dagar. Det finns ingen nedre åldersgräns för dessa åtgärder.

Straffrihet

Det finns inga rapporter om att straffrihet skulle förekomma.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Konstitutionen garanterar press- och yttrandefrihet och regeringen respekterar generellt sett dessa rättigheter. I Reportrar utan gränser pressfrihetsindex 2016 hamnar Luxemburg på plats 15 med kommentaren "bra situation". *Transparency International* riktade dock i augusti 2016 kritik mot åtalet av två visselblåsare som avslöjade sekretessbelagda förhandsbesked från luxemburgska myndigheterna om multinationella företags skatteupplägg "*LuxLeaks*". Brott mot sekretess är en straffrättslig företeelse i Luxemburg. Rättsprocessen pågår fortfarande.

Det finns inga rapporter som pekar på att regeringen skulle ha begränsat internettillgången hos medborgare eller censurerat innehåll. Enligt *Eurostat* använder cirka 95 procent av befolkningen internet. Hets mot folkgrupp och hatbrott i alla medier, även online, är straffbart med fängelse och böter som påföljd.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfrihet garanteras i konstitutionen och respekteras av myndigheterna.

Cirka 40 procent av arbetskraften är medlemmar i fackföreningar. Rätten att strejka framgår inte uttryckligen av konstitutionen men skyddas genom rättspraxis från början av 1950-talet.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen garanterar religionsfrihet, med rätt att utöva och ge uttryck för sin tro offentligt. Katolicismen är den dominerande religionen i landet. Staten är officiellt skild från kyrkan men Luxemburg erkänner och stödjer flera kyrkosamfund, vilket tillåter staten en viss beslutanderätt och insyn i samfundens verksamhet. Regeringen lade under 2015 fram förslag som syftar till att minska de statliga anslagen till religiösa samfund och då framförallt till den katolska kyrkan. I januari 2015 undertecknade regeringen ett avtal med flera av de största religiösa samfunden, inklusive det muslimska samfundet (för första gången), för att bilda nya samarbeten mellan varje samfund och regeringen.

I skolan måste eleverna välja att studera antingen den romanska katolska religionen eller etik. De flesta elever väljer religion.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Luxemburg har ratificerat alla åtta centrala Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner. Lagen ger alla arbetstagare rätt att bilda och ansluta sig till självvalda oberoende fack, att förhandla kollektivt samt att genomföra lagliga strejker. Lagen förbjuder statlig inblandning i fackverksamheten. Arbetstagare utnyttjar rättigheterna och staten skyddar rättigheterna.

Diskriminering i arbetslivet på grund av etnicitet, hudfärg, politisk åsikt, kön, funktionshinder, språk, sexuell läggning eller könsidentitet, hiv-positiv status eller andra smittsamma sjukdomar samt social status är förbjudet enligt lag. Regeringen verkställer dessa lagar och förordningar.

Sedan 2016 finns en lag om lika lön för lika arbete och myndigheter uppmuntrar företag till jämställdhet genom att ge jämställda företag en särskild ”jämställdhetsstämpel”. Enligt en rapport från EU-kommissionen fick kvinnor i genomsnitt nio procent lägre lön för lika arbete 2014.

Arbetslösheten i Luxemburg uppgick i september 2016 till sex procent.

År 2015 deltog 71 procent av befolkningen i arbetsför ålder på arbetsmarknaden, genom arbete eller aktivt sökande efter arbete.

Luxemburgsk lagstiftning stadgar som huvudregel att en arbetsvecka ska vara 40 timmar med åtta timmar per dag. En arbetsdag ska inte överstiga 10 timmar med vissa undantag för speciella situationer. Det finns vissa möjligheter till arbete upp till 48 timmar i veckan men detta får inte ske under fler än fyra veckor i rad. Kollektivavtal kan fastställa kortare arbetstider än vad som föreskrivs i lag.

Det finns en lagstadgad minimilön som varierar beroende på typ av arbete och på arbetstagarens ålder.

Tvångsarbete är förbjudet i lag, dock finns rapporter, bland annat amerikanska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter, om att tvångsarbete ändå förekommer inom bygg- och restaurangbranschen, och genom tiggeri och prostitution. Enligt civilsamhällesorganisationer är dessa

ofta personer som bor i grannländerna och som transporteras till Luxemburg för tvångsarbete.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Luxemburg har ett väl utbyggt sjukvårdssystem. Alla som bedriver en ekonomisk aktivitet, samt deras familjer, blir automatiskt sjukvårdsförsäkrade. Patienter blir ersatta för vårdkostnader med en andel av 80 till 100 procent. Patienterna blir också ersatta för medicinkostnader. Alla läkare i Luxemburg är tvungna att erbjuda vård enligt fastslagna tariffer.

Medellivslängden uppgick år 2015 till 79,6 år för män och 84 år för kvinnor.

Mödradödligheten ligger på 10 dödsfall per 100 000 levande födda, och barnadödligheten på 2 dödsfall per 1 000 levande födda, enligt statistik för 2015.

Rätten till utbildning

Konstitutionen stadgar att staten ska reglera och organisera skolsystemet. Detta innebär att majoriteten av skolorna är offentligt drivna och gratis för eleverna. Det finns även privatskolor där det däremot föreligger krav på vissa avgifter. De privata skolorna följer i övrigt samma skolsystem och ger likvärdig utbildning som de offentliga skolorna.

Den obligatoriska skolgången, inklusive två års förskola, omfattar alla barn i åldrarna 4 till 15 år. Undervisningen sker på de tre officiella språken luxemburgska, tyska och franska. Dessutom är undervisning i engelska obligatorisk.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Luxemburg låg på 19:e plats i UNDP:s index för mänsklig utveckling år 2014.

Luxemburg har generellt sett hög materiell levnadsstandard. Den genomsnittliga lönen är högre än genomsnittet för industrialiserade länder. En relativt låg andel av befolkningen arbetar också långa dagar jämfört med genomsnittet för sådana länder. Luxemburgs bostadsstandard är också generellt bättre än snittet för industrialiserade länder medan luftkvaliteten är något sämre.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Lagen ger män och kvinnor samma rättsliga status och rättigheter, inklusive under familje-, arbets-, förmögenhets-, ursprungs- och arvsrätten. Frågor som rör jämställdhet och icke-diskriminering mellan män och kvinnor faller under *Ministère de l'Égalité des chances*. Lagen förbjuder sexuella trakasserier och ålägger arbetsgivare att skydda sina arbetstagare från sådana trakasserier. Arbetsgivares misslyckande att skydda sina arbetstagare ses som ett kontraktsbrott. Våldtäkt och våld i hemmet är förbjudet enligt lag, som är könsneutral, och staten upprätthåller detta förbud effektivt.

Luxemburg undertecknade 2011 Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. Under 2016 inrättades en interdepartemental arbetsgrupp för att arbeta mot ett ratificerande av denna konvention.

Barnets rättigheter

Det finns en ombudskommitté för barns rättigheter, *Ombuds-Comité fir d'Rechter vun Kand* (ORK), i landet. ORK har tidigare riktat kritik mot att små barn vistas i fängelse tillsammans med sina mödrar. En annan prioriterad fråga för ORK är barns rättigheter i samband med skilsmässor och numera finns ett särskilt juridiskt ombud för barnen vid skilsmässor.

Minimiåldern för giftermål är 18 för pojkar och 16 för flickor, så länge en av makarna har hemvist i Luxemburg. Om en av makarna är under 16 år krävs föräldrarnas tillstånd.

Det finns en speciell enhet inom polisen som har till uppgift att skydda minderåriga, samt två telefonlinjer, en statlig och en som drivs av en icke-statlig organisation, till stöd för barn utsatta för övergrepp. Barnpornografi är förbjudet och den lagstadgade minimiåldern för samtyckande sex är 16 år.

Amerikanska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter anger att tvångsarbete för barn förekommit i restaurangbranschen och inom byggsektorn. Det uppmärksammas även att romska barn ibland smugglas under dagtid från grannländerna och tvingas tigga.

Ett antal ensamkommande flyktingbarn som registrerats i Luxemburg har försvunnit och det finns en oro för att de fallit offer för människohandel.

Luxemburg har jämfört med andra industrialiserade länder en relativt låg ekonomisk ojämlikhet bland barn.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Närmare 50 procent av Luxemburgs befolkning utgörs av utlänningar. Inga fall av diskriminering av minoriteter har rapporterats.

I Luxemburg finns det en större minoritet av portugisiskt ursprung. Det har förekommit rapporter om att nästan en fjärdedel av denna minoritet lever på en nivå som är i paritet med fattigdomsgränsen i Luxemburg.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Enligt *Eurobarometer* 2015 upplevde 38 procent av landets befolkning att diskriminering på grund av sexuell läggning var vidsträckt.

Den 1 januari 2015 genomfördes den första samkönade bröllopsceremonin i Luxemburg. Samkönade par fick under 2015 även möjlighet att adoptera. I maj 2015 gifte sig premiärministern Bettel med sin samkönade partner. Förslag för att bättre skydda transpersoner mot diskriminering lades fram av arbetsmarknadsministern 2015.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Lagen möjliggör asyl för flyktingar och staten har inrättat ett system till skydd för flyktingar. År 2015 ökade antalet asylsökanden kraftigt då cirka 5 000 personer kom till Luxemburg. Det har varit svårt att finna lämpliga asylboenden för alla och att säkerställa barnens skolgång. Ett praktiskt problem i sammanhanget är att många asylcenter återfinns på isolerade platser i Luxemburg utan tillgång till allmänna kommunikationer.

Asylprocessen upplevs enligt människorättsorganisationer som långsam. Asylprövning görs av särskild myndighet genom individuella intervjuer och bakgrundskontroll.

Staten betalar för asylsökandens försäkringspremier vilket gör att dessa har fri tillgång till sjukvårdssystemet på samma sätt som luxemburgska medborgare. Odokumenterade immigranter, asylsökande som fått avslag på

sin asylansökan och personer som befinner sig i Luxemburg utan tillstånd har ingen tillgång till sjukvårdssystemet.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Diskriminering på grund av fysiska, sensoriska, intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar i sysselsättning, utbildning, flygresor och andra transporter, tillgång till hälso- och sjukvård, tillhandahållande av andra statliga tjänster eller andra områden är förbjudet enligt lag.

Lagen kräver inte att regeringsbyggnader eller privatägda byggnader ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar, men regeringen subventionerar ändå byggandet av tillgänglighetsanpassade byggnader. Trots subventionerna är det många privata och offentliga byggnader som inte möter personer med funktionsnedsättnings behov.

Enligt rapporter förekom viss diskriminering mot personer med funktionsnedsättning i arbetslivet. Det finns ett lagstadgat kvotsystem i Luxemburg där arbetsplatser med mer än 25 anställda ska anställa personer med funktionsnedsättning och betala dem en marknadsmässig lön. Lagen kräver att privata företag med en personalstyrka om minst 25 ska anställa minst en person med funktionsnedsättning och att större företag ska ha minst två till fyra procent anställda med funktionsnedsättning. Statliga enheter och offentliga bolag ska ha minst fem procent arbetstagare med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1983 respektive år 1992.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1978.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1989. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2003.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1987. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2010.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1994. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2004 och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2011.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2011.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* undertecknades år 2007.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1953. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1971.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2000.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)* ratificerades år 1953.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, undertecknades år 1995.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, ratificerades år 2005.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, undertecknades år 2011.

Europarådets straffrättsliga konvention om korrupktion, *Criminal Law Convention on Corruption*, ratificerades år 2005.